

הלכות שביתת יום טוב פרק ד

א. אין מוציאין את האש: לא מן העצים, ולא מן האבנים, ולא מן המתכות כגון שחוככין אותן זו בזו או מפין זו בזו, עד שתצא האש; וכן הנפט החד ביותר שהוא כמים, שמניחין אותו עד שידלק; או כלי זך קשה או זכוכית מלאה מים, שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיחזור נגהה לפשתן וכיוצא בו וידלק. כל זה וכיוצא בו אסור ביום טוב, שלא התר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה; אבל להמציא אש אסור, שהרי אפשר להמציא אותה מערב יום טוב.

ב. אף על פי שהתרה הבערה ביום טוב שלא לצורך, אסור לכבות את האש אפלו הבערה לצורך אכילה שהכבוי מלאכה, ואין בו צורך אכילה כלל; וכשם שאין מכבין את האש, כך אין מכבין את הנר. ואם כבה, לוקה כמי שארג או בנה.

ג. אין מסלקין את פי הנר למעלה כדי שתכבה, ואין מסירין את השמן ממנה. ואינו חותך את ראש הפתילה בכלי, אבל נופץ את ראשה בידו. אגדה שלעצים שהדלקה במדורה כל עץ שלא אחזה בו האש מתר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מן הנר.

ד. אין מכבין את הדלקה כדי להציל ממון ביום טוב, כדרך שאין מכבין בשבת; אלא מניחה, ויצא. ואין מכבין את הנר מפני תשמיש המטה, אלא כופה עליו כלי, או עושה מחצה בינו לבין הנר, או מוציאו לבית אחר. ואם אינו יכול לעשות אחת מכל אלו, הרי זה אסור לכבות; ואסור לשמש, עד שתכבה מאליה.

ה. מתר לטלטל את הנר והוא דלוק, ואין גוזרין שמא יכבה. ואסור להניח את הנר על גבי הדקל וכיוצא בו ביום טוב, שמא יבוא להשתמש במחבר ביום טוב.

ו. אין מעשנין בקטרת ביום טוב, מפני שהוא מכבה ואפלו להריח בה; ואין צריך לומר לגמר את הבית ואת הכלים, שהוא אסור. ומתר לעשן את הפרות כדי שיכשרו לאכילה, כמו שמתר לצלות בשר על האש. וממתקין את החרדל בגחלת שלמתכת אבל לא בגחלת שלעץ, מפני שהוא מכבה. ואין מכבין את העץ, כדי שלא תתעשן הקדרה או הבית.

ז. אין נופחין במפוח ביום טוב, כדי שלא יעשה כדרך שהאמנין עושין; אבל נופחין בשפופרת. אין עושין פחמין, ואין גודלין את הפתילה, ולא מהבהבין אותה, ולא חותכין אותה לשנים בכלי; אבל ממעכה ביד ושורה אותה בשמן ומניחין אותה בין שני גרות ומדליק באמצע, ונמצאת הפתילה נחלקת בפי שני גרות.

ח. אין שוברין את החרס ואין חותכין את הנר לצלות עליהם, ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו מליח. שפוד שנרצף אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו, אין מתקנין אותו. שני כלים שהן מחברין בתחלת עשיתן, כגון שני גרות או שני כוסות אין פוחתין אותן לשנים, מפני שהוא מתקן כלי.

ט. אין משחזין את הספין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרס או אבן; ואין מורים דבר זה לרבים, כדי שלא יבואו לחדדה במשחזת. במה דברים אמורים, בשיכולה

לחתך בדחק או שנפגמה ; אבל אם אינה יכולה לחתך כלל אין משחזין אותה אפלו על העץ, שמא יבוא להשחיתה במשחזת. ומפני זה אסרו לראות ספין לעם הארץ ביום טוב, שמא תהיה פגומה, ויאמר לו זו אסור לשחט בה, משום פגימתה : ילך ויחדדה במשחזת. וחכם שראה הספין לעצמו, הרי זה משאילה לעם הארץ.

י. אין מבקעין עצים ביום טוב, לא בקרדם ולא במגל ולא במגרה, אלא בקופים ובצד החד שלו, אבל לא בצד הרחב מפני שהוא בקרדם. ולמה אסרו בקרדם וכיוצא בו שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחל, שהרי אפשר היה לו לבקע מערב יום טוב. ולמה לא נאסר הבקוע כלל מפני שאפשר שיפגע עץ עבה ולא יכול להבעירו, וימנע מלבשל ; לפיכך התירו לבקע בשנוי. וכל הדברים הדומין לזה מזה הטעם התירו בהן מה שהתירו, ואסרו מה שאסרו.

יא. לא תפנס אשה בין העצים, לטל מהן אוד לצלות בו. ואין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת שלקורה, שלא התירו לטלטל עצים ביום טוב אלא להסקה בלבד.

יב. מסלקין תריסי חניות ומחזירין אותן ביום טוב, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן מן החנות, ולא ימנע משמחת יום טוב. במה דברים אמורים, בשיש להן ציר באמצע ; אבל יש להן ציר מן הצד, אסור גזרה, שמא יתקע. ושאין להן ציר כל עיקר, אפלו בבית מתר להחזיר.

יג. כלים שהן מפצלין, כגון מנורה שלחליות וכסא ושלחן שהן חתכות חתכות מעמידין אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע : לפי שאין בנזין בכלים. אבנים שלבית הפסא, מתר לצדדן ביום טוב בנזין עראי הוא, ומשום כבודו לא גזרו.

יד. העושה מדורה ביום טוב כשהוא עורך העצים, אינו מניח זה על גבי זה עד שיסדר המערכה ; מפני שנראה כבונה, אף על פי שהוא בנזין עראי, אסור : אלא או שופך העצים בערבוב, או עורך בשנוי. כיצד מניח עץ למעלה, ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו, עד שהוא מגיע לארץ.

טו. וכן הקדרה או חזי אותה, ומכניס האבנים תחתיה ; אבל לא יניחנה על גבי האבנים. וכן המטה או חזי הקרשים למעלה, ומכניס הרגלים תחתיה. אפלו ביצים לא יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל ממעלה למטה. וכן כל פיוצא בזה, צריך שנוי.

טז. מסירין זבובין הנתלים בבהמה, אף על פי שהן עושין חבורה. ואין מילדין את הבהמה ביום טוב, אבל מסעדין. כיצד או חזי בולד שלא יפל לארץ, ונופח לו בחטמו, ונותן דד לתוך פיו. היתה בהמה טהורה, ורחקה את הולד מתר לזלף משלייתה עליו, ולתן בול מלח ברחמה, כדי שתרחם עליו ; אבל הטמאה אסור לעשות לה כן, לפי שאינה צריכה.

יז. כלי שננטא מערב יום טוב, אין מטבילין אותו ביום טוב גזרה, שמא ישהה אותו בטמאתו ; ואם היה צריך להטביל מים שבו מטביל את הכלי במימיו, ואינו חושש. כלי שהיה טהור

לתְרוּמָה וְרָצָה לְהַטְבִּילוֹ לַקֹּדֶשׁ, מִתֵּר לְהַטְבִּילוֹ ; וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא
בָּזֶה, מִטְבִּילוֹת שָׁאֵר הַמַּעֲלוֹת.

יח. כָּלִי שֶׁנִּטְמָא בְיוֹם טוֹב, מִטְבִּילִין אוֹתוֹ בְיוֹם טוֹב. נִטְמָא כָּלִי
בְּמִשְׁקִין טְמֵאִין שֶׁהֵן וְלֹד הַטְמָאָה מַעֲרֵב יוֹם טוֹב מִטְבִּילִין אוֹתוֹ
בְיוֹם טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא טָהוֹר מִן הַתּוֹרָה כִּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ.
וּמִדְּלִין בְּדָלִי טְמֵא, וְהוּא טָהוֹר מֵאֲלִיו. נִדָּה שֶׁאֵין לָהּ בְּגָדִים
לְהַחֲלִיף, מַעֲרַמֶּת וְטוֹבֶלֶת בַּבְּגָדֶיהָ.

יט. דְּבָרִים רַבִּים אָסְרוּ בְיוֹם טוֹב, מִשּׁוּם גִּזְרַת מִקָּח וּמִמְכָּר.
פִּיצֵד : אֵין פּוֹסְקִים דְּמִים כְּתַחֲלָה עַל הַבְּהֵמָה בְיוֹם טוֹב, אֲלֹא
מִבֵּיא שְׁתֵּי בַּהֲמוֹת שְׁוֹת זוֹ לְזוֹ וְשׁוֹחֲטִין אֶת אַחַת מֵהֶן וּמַחֲלִקִין
בֵּינֵיהֶן ; וּלְמַחֵר יוֹדְעִין כִּמָּה דְּמֵי שְׁנֵיהָ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן
דְּמֵי חֶלְקוֹ. וְכִשְׁהֵן מַחֲלִקִין בֵּינֵיהֶן, לֹא יֹאמֵר זֶה אֲנִי בְּסֻלַּע
וְאַתָּה בְּשֵׁתִים שֶׁאֵין מִזְכִּירִין שֵׁם דְּמִים ; אֲלֹא זֶה נוֹטֵל שְׁלִישׁ,
וְזֶה נוֹטֵל רַבִּיעַ.

כ. כִּשְׁהֵן מַחֲלִקִין, לֹא יִשְׁקְלוּ בְּמֵאזְנִים : שֶׁאֵין מִשְׁגִּיחִין בַּכֶּף
מֵאזְנִים כָּל עֵיקָר ; אֲפֹלוּ לִתֵּן בּוֹ בֶּשֶׁר לְשִׁמּוֹר מִן הָעֶכְבְּרִים אֲסוּר,
אִם הָיוּ הַמֵּאזְנִים תְּלוּיִין, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּשׁוֹקֵל בַּכֶּף מֵאזְנִים.
וְטִבַּח אֲמֵן, אֲסוּר לְשָׁקֵל בִּידּוֹ. וְאֲסוּר לְשָׁקֵל בְּכָלִי מִלֹּא מִים.
וְאֵין מִטִּילִין חֲלָשִׁים עַל הַמְּנוֹת ; אֲבָל מִטִּילִין חֲלָשִׁים עַל בֶּשֶׁר
הַקֹּדְשִׁים בְיוֹם טוֹב, כִּדִּי לְחַבֵּב הַמַּצּוֹה.

כא. לֹא יֹאמֵר אָדָם לְטִבַּח, תֵּן לִי בְּדִינָר בֶּשֶׁר, אֲלֹא תֵן לִי חֶלֶק
אוֹ חֲצִי חֶלֶק ; וּלְמַחֵר עוֹשִׂין חֲשִׁבּוֹן עַל שְׁוִיו. וְכֵן לֹא יִקַּח מִבַּעַל
הַחֲנוּת בְּמִדָּה, אוֹ בְּמִשְׁקָל ; אֲלֹא פִיצֵד הוּא עוֹשֶׂה אוֹמֵר לַחֲנוּנִי
מִלֹּא לִי כָּלִי זֶה, וּלְמַחֵר נוֹתֵן לוֹ שְׁוִיו. וְאֲפֹלוּ הָיָה כָּלִי הַמִּיחָד
לְמִדָּה, יִמְלֶאנּוּ וְהוּא, שְׁלֹא יִזְכֹּר לוֹ שֵׁם מִדָּה.

כב. הַנִּחְתּוֹם מוֹדֵד תְּבִלִין וְנוֹתֵן לְקִדְרָה, בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יִפְסִיד
תְּבִשְׁלִילוֹ ; אֲבָל הָאִשָּׁה, לֹא תִמַּד קִמַּח לְעִיסָה. וְכֵן לֹא יִמַּד אָדָם
שְׁעוּרִים לִפְנֵי בַּהֲמָתוֹ, אֲלֹא מִשְׁעֵר וְנוֹתֵן לָהּ.

כג. וּמִתֵּר לִקַּח מִן הַחֲנוּנִי בִּיצִים וְאַגּוּזִים בְּמִנְיָן, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא
בָּהֶן וּבִלְבָד שְׁלֹא יִזְכֹּר לוֹ שֵׁם דְּמִים, וְלֹא סְכוּם מִנְיָן. פִּיצֵד סְכוּם
הַמִּנְיָן : הָרִי שֶׁהָיָה נוֹשֶׂה בּוֹ עֲשָׂרָה רְמוּנִים אוֹ עֲשָׂרָה אֲגוּזִים לֹא
יֹאמֵר לוֹ בְיוֹם טוֹב, תֵּן לִי עֲשָׂרָה כִּדֵּי שִׁיחִיָּה לָךְ אֲצִלִּי עֲשָׂרִים ;
אֲלֹא לוֹקַח סֶתֶם, וּלְמַחֵר עוֹשֶׂה חֲשִׁבּוֹן.

כד. הוֹלֵךְ אָדָם אֲצֵל רוּעָה הָרְגִיל אֲצֵלוֹ, אוֹ אֲצֵל הַפֶּטֶם הָרְגִיל
אֲצֵלוֹ, וְלוֹקַח מִמֶּנּוּ בַּהֲמָה וְעוֹפוֹת, כָּל מֶה שִׁירָצָה וְהוּא שְׁלֹא
יִזְכֹּר לוֹ שֵׁם דְּמִים, וְלֹא סְכוּם מִנְיָן.

כה. הַלּוֹאֵת יוֹם טוֹב, תּוֹכְעִין אוֹתָהּ בְּדִין : שְׁאֵם תֹּאמֵר לֹא נִתְּנָה
לְהַתְבַּע, אֵינוּ נוֹתֵן לוֹ כָּלוּם ; וְנִמְצָא נִמְנָע מִשְׁמַחַת יוֹם טוֹב.

כו. אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין מַגְבִּיהִין תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת בְיוֹם טוֹב כְּשִׁבְתָּ,
אִם הָיוּ לוֹ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת שֶׁהִגְבִּיהֵן מֵאֲמֶשׁ, הָרִי זֶה מוֹלִיכֵן
לְכוּתֵן בְיוֹם טוֹב ; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר חֲלָה וְזִרְעֵה וְלַחְיִים וְקִבָּה,
שֶׁמוֹלִיכֵן לְכוּתֵן בְיוֹם טוֹב. וְגִבְאֵי צְדָקָה גּוֹבִין מִן הַחֲצָרוֹת
בְיוֹם טוֹב ; וְלֹא יִהְיוּ מַכְרִיזִין כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּכְרִיזִין בַּחֲלָה, אֲלֹא גּוֹבִין
בְּצִנְעָה, וְנוֹתְנִין לַתּוֹךְ חֵיקָן, וּמַחֲלִקִין לְכָל שְׁכוּנָה וְשְׁכוּנָה בִּפְנֵי
עֲצָמָה.